Tarkastuslautakunnan arviointikertomus vuodelta 2019

Hyväksytty tarkastuslautakunnan kokouksessa 19.5.2020 Val 8.6.2020

Sisällysluettelo

1. PUHEENJOHTAJAN KATSAUS 3
2. TARKASTUSLAUTAKUNNAN TOIMINTA 4
2.1 Tarkastuslautakunnan tehtävät kuntalain mukaisesti 4
2.2 Tarkastuslautakunnan kokoonpano vuotta 2019 koskevan arvioinnin aikana 4
2.3 Lautakunnan kokoukset ja toiminta arvioinnin aikana 5
3. KAUPUNGIN TALOUDEN ANALYYSI 6
4. KAUPUNGIN TAVOITEASETANNAN HIERARKIA 12
5. TOIMINNALLISTEN TAVOITTEIDEN ARVIOINTI 14
5.1 Tarkastuslautakunnan näkemyksiä tavoiteasetannan ja mittaamisen kehittämisestä 15
5.2 Strateginen johto 16
5.3 Sosiaali- ja terveyskeskus 18
5.4 Sivistyskeskus 20
5.5 Tekninen keskus 22
5.6 Business Kangasala Oy 26
6. HENKILÖSTÖÄ KOSKEVAT HAVAINNOT 28
7. KESKEISET JOHTOPÄÄTÖKSET JA TOIMENPIDESUOSITUKSET 31
8. ALLEKIRJOITUKSET JA ESITYS VALTUUSTOLLE 33

1. PUHEENJOHTAJAN KATSAUS

Hyvä lukija

Elämme tällä hetkellä hyvin poikkeuksellista aikaa. Tarkastuslautakunnan aloittaessa vuoden 2019 arviointityötä lähtökohta oli toinen. Kaupungin tarjoamat palvelut ovat saaneet uusia muotoja nopealla aikataululla ja kaupunkilaisten on täytynyt sopeutua muutoksiin. Digiloikka on ollut valtava. Korona-pandemian aiheuttamat kustannukset tulevat olemaan merkittävät.

Kaupungin suurista investoinneista (Vatialan koulu, Lamminrahka, Vatialantie, Keskuspuhdistamo) huolimatta pääsimme taloudessa plussan puolelle. Valtakunnallisesti tämä on hyvä tulos. Tuloksen käänsi positiiviseksi kertaluonteiset erät. Lautakunta kuitenkin laittoi tavoitteen toteutumisen punaiselle haastateltuaan kaupungin johtoa. Vaikka tulos on hyvä, se ei ole sillä tasolla, millä kehittyvän kaupungin talouden tulee olla.

Tulevaisuuden koulujen rakentamisen suunnitteluun, varsinkin niiden liikuntatilojen, pitäisi ottaa mukaan myös kolmannen sektorin toimijat (esim. urheilu- ja liikuntaseurat). Näin on mahdollista saada toimivammat ja monikäyttöisemmät tilat myös iltakäyttäjille.

Haluan tuoda esiin huoleni kaupungin henkilöstöresurssien riittävyydestä ja toivon, että resurssointia tarkasteltaisiin suhteessa kaupungin kasvutavoitteista ja kehittämisestä aiheutuvaan työkuormaan.

Tarkastuslautakunta kehitti toimintaansa yhdessä KPMG Oy Ab:n asiantuntija Henrik Pekkalan kanssa. Kehittämistyön tavoitteena oli selkeyttää kysymysten asettelua ja valtuuston asettamien tavoitteiden toteutumisen mitattavuutta. Mielestäni työssä onnistuttiin hyvin.

Kiitän kaikkia kaupunkilaisia, kaupungin työntekijöitä ja viranhaltijoita vuodesta 2019. Kiitän myös arviointihaastatteluissa olleita sekä lautakuntamme jäseniä ja sihteeriä. Toivotan jaksamista ja voimia tulevien aikojen ponnisteluille!

Tommi Rönö

Tarkastuslautakunnan puheenjohtaja

2. TARKASTUSLAUTAKUNNAN TOIMINTA

2.1 Tarkastuslautakunnan tehtävät kuntalain mukaisesti

Tarkastuslautakunnan tehtävänä on järjestää hallinnon ja talouden tarkastus. Tarkastuslautakunnan tulee kuntalain 121 §:n mukaisesti suorittaa arviointi siitä, ovatko valtuuston asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet. Arvioinnin lähtökohtana on valtuuston tilikaudelle asettamat sitovat tavoitteet ja kunnanhallituksen selvitys niiden toteutumisesta.

Arvioinnilla on tarkoitus tuottaa hyödyllistä ja käytännöllistä tietoa päätöksenteon tueksi tarkastelemalla niin aikaansaatuja tuloksia kuin toiminnan tarkoituksenmukaisuutta. Tarkastuslautakunta arvioi kaupungin toimintaa kaupunkilaisten näkökulmasta. Tarkastuslautakunta valmistelee tilintarkastajan valintaa koskevan esityksen valtuustolle. Tilintarkastajan tehtävät luetellaan Kuntalain 123 §:ssä. Lisäksi kuntalain 84 §:ssä on säädetty sidonnaisuuksien ilmoittamisesta tarkastuslautakunnalle.

Kaupungin talouden ja hallinnon tarkastuksesta on säädetty kuntalain 14. luvussa. Valtuusto asettaa tarkastuslautakunnan hallinnon ja talouden tarkastuksen sekä arvioinnin järjestämistä varten. Tarkastuslautakunnan tehtävänä on huolehtia kaupungin ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta.

Valtuusto päätti kokouksessaan 21.1.2019 § 6 valita tilintarkastusyhteisöksi PwC Julkistarkastus Oy:n. 22.5.2019 tarkastuslautakunta vastaanotti PwC Julkistarkastus Oy:n ilmoituksen yhtiön myymisestä KPMG Oy:lle. 31.5.2019 alkaen kaupungin tilintarkastusyhteisönä on toiminut KPMG Julkistarkastus Oy. Päävastuullisena tilintarkastajana vuonna 2019 on toiminut KPMG Julkistarkastus Oy:n KHT, JHT Juha Huuskonen.

Arviointi toteutetaan kaupunginhallituksen ja lautakuntien sekä viranhaltioiden toimintaa suunnitelmallisesti arvioiden. Kaupunginhallituksella on päävastuu hallinnosta ja taloudesta, joten sen arviointiin kohdistuu erityinen huomio.

Tarkastuslautakunnan työ perustuu sen eri tahoilta keräämään arviointitietoon. Arviointikuulemiset ovat lautakunnalle tiedonkeräämisen keskeinen tapa.

2.2 Tarkastuslautakunnan kokoonpano vuotta 2019 koskevan arvioinnin aikana

Jäsen	**Varajäsen**
Rönö Tommi, pj	Ahtiainen Pasi
Isokallio Sina, vpj	Rinne Elina
Hanweg Harri	Palovuori Karri
Airola Annina	Juhajoki Kaisa
Uskalinmäki Sari	Kivimäki-Hietanen Heini
Kekki Harri	Mansikka-aho Juha
Nikkinen Iikka	Aukee Ranja

Tarkastuslautakunnan puheenjohtaja Tommi Rönö ei ole osallistunut Pirkanmaan Laatuisännöinti Oy:n (entinen Kangasalan Kiinteistöpalvelut Oy) arviointiin (hallituksen jäsen).

Tarkastuslautakunnan sihteerinä toimi tutkimussihteeri Tarja Ruukala. Tarkastuslautakuntaa on työssä avustanut KPMG Oy Ab:n Senior Manager Henrik Pekkala.

2.3 Lautakunnan kokoukset ja toiminta arvioinnin aikana

Tarkastuslautakunta kokoontui yhteensä 14 kertaa vuoden 2019 arviointityön merkeissä.

Tarkastuslautakunta osallistui syksyllä 5.11.2019 Tampereella järjestettyyn tarkastuslautakuntien yhteiseen seudulliseen koulutustilaisuuteen. Koulutustilaisuuden aiheina omistajaohjaus ja esteellisyyskysymys tarkastuslautakunnan arvioinnissa.

Tarkastuslautakunnan puheenjohtaja on osallistunut Tampereen kaupunkiseudun tarkastuslautakuntien puheenjohtajakokouksiin neljä kertaa.

Vuotta 2019 koskevan arvioinnin osalta lautakunnan kokouksissa ja haastatteluissa kuultiin mm. kaupunginjohtajaa, talousjohtajaa, hyvinvointijohtajaa, henkilöstöjohtajaa, kehitysjohtajaa, elinympäristöjohtajaa, sosiaali- ja terveysjohtajaa, vt. vanhustyön johtajaa, ympäristöpäällikköä, rakennuspäällikköä, kaupunginarkkitehtiä sekä kaupungin tytäryhtiön Business Kangasala Oy:n toimitusjohtajaa Päivi Kuusivaaraa.

Tarkastuslautakunnan vuoden 2019 arviointityön painopisteenä oli tekninen keskus.

Tarkastuslautakunta toteutti kyselyn pääluottamushenkilöille ja työsuojeluvaltuutetuille sähköisen kyselytyökalun avulla. Vastaukset annettiin anonyymeina. Kyselyiden painopisteenä oli työhyvinvointi, työturvallisuus, työterveyshuollon toimivuus, sekä muutosjohtamiseen liittyvät, strategiasta johdetut teemat.

3. KAUPUNGIN TALOUDEN ANALYYSI

Tilikauden tuloksen muodostuminen

Kangasalan kaupungin tulos vuonna 2019 oli 420.000 euroa ylijäämäinen. Tilikausi toteutui kuitenkin alkuperäistä talousarviota (2,3 milj. euroa) heikommin, mutta toisaalta muutettua talousarviota (-6,9 milj. euroa) paremmin. Tilikauden ylijäämäksi muodostui 427.607 euroa. Verotulot olivat 131,1 milj. euroa (125,4 milj. euroa vuonna 2018), ja toteutuivat 5,4 milj. euroa alkuperäisessä talousarviossa ennakoitua heikompana. Valtionosuudet toteutuivat alkuperäistä talousarviota suurempina (2,1 milj. euroa) ja olivat 38,6 milj. euroa (37,4 milj. euroa vuonna 2018).

Toimintakulut kasvoivat noin 2,8 milj. euroa vuodesta 2018, joka tarkoittaa noin 1,4 prosentin kasvua.

Alla olevissa taulukoissa on koottuna yhteen toimintatuottojen ja toimintakulujen kehitys vuosilta 2017-2019. Toimintakulut palvelukeskuksittain vuosilta 2018 ja 2019 on myös esitetty alla olevassa taulukossa.

Tulo- ja menolaji	2017, milj. €	2018, milj. €	2019, milj. €	Muutos % (2018-2019)
Toimintatuotot	43,54	44,43	44,35	-0,2 %
Verotulot	128,74	125,37	131,06	+4,5 %
Valtionosuudet	38,28	37,44	38,57	+3,0 %
Tulot yhteensä	**210,56**	**207,24**	**213,99**	+3,3 %
Henkilöstökulut	-82,51	-85,84	-87,92	+2,4 %
Palvelujen ostot	- 77,83	-85,32	-87,10	+2,1 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-10,69	-11,62	-11,32	-2,6 %
Avustukset	-12,00	-12,23	-12,38	+1,2 %
Muut toimintakulut	-4,34	-5,37	-4,45	-17,1 %
Toimintakulut yhteensä	**-187,36**	**-200,38**	**-203,18**	+1,4 %

Palvelukeskus	2018, milj. €	2019, milj. €	Muutosprosentti
Strateginen johto	13,95	14,30	+2,5 %
Sosiaali- ja terveyskeskus	105,92	106,82	+0,9 %
Sivistyskeskus	47,42	49,01	+3,3 %
Tekninen keskus	28,40	28,42	+0,1 %
Kangasalan Vesi	4,68	4,62	-1,3 %
Yhteensä	**200,38**	**203,18**	**+1,4 %**

Kangasalan kaupunki on säännönmukaisesti seurannut tuloslaskelmaansa myös toiminnallisen tuloslaskelman avulla. Toiminnallisella tuloslaskelmalla tarkoitetaan tuloslaskelmaa, josta on poistettu kertaluonteiset erät. Alla olevassa kuviossa on kuvattu kaupungin toiminnallisen tuloslaskelman kehitys vuosina 2013-2019.

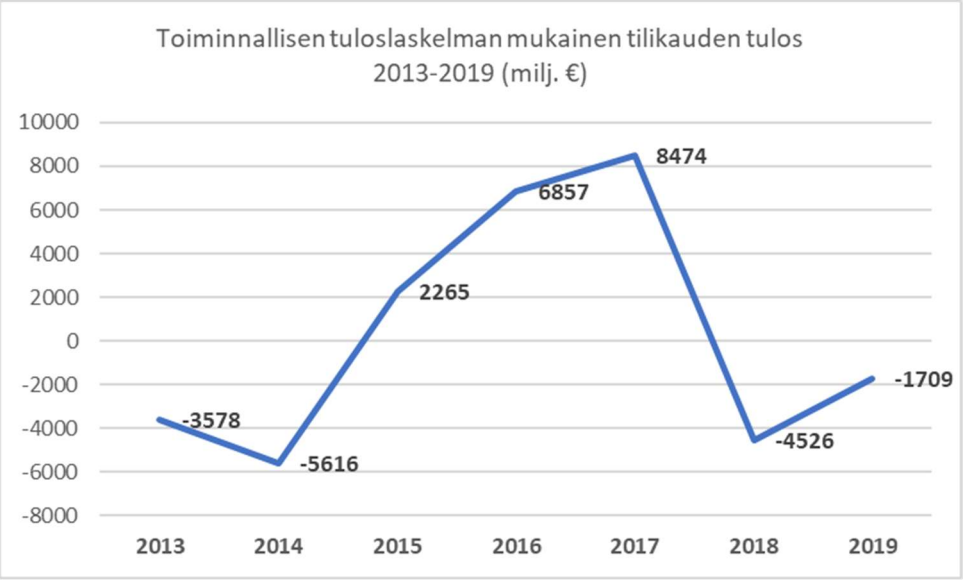

Lainakannan kehitys

Kaupungin lainakanta oli vuoden 2019 lopussa 68,8 milj. euroa, joka tekee asukasta kohden noin 2160 euroa (ed. vuosi 1515 euroa/asukas). Konsernin lainakanta asukasta kohden oli 4317 euroa (ed. vuosi 3200 euroa/asukas). Alla olevissa kuvioissa on kuvattu kaupungin lainakannan ja lainanoton kehitystä ja lainan määrää suhteessa asukaslukuun.

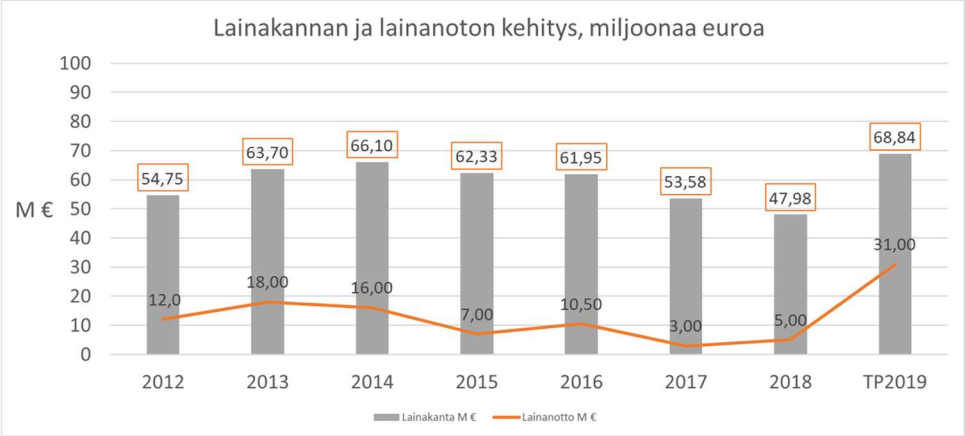

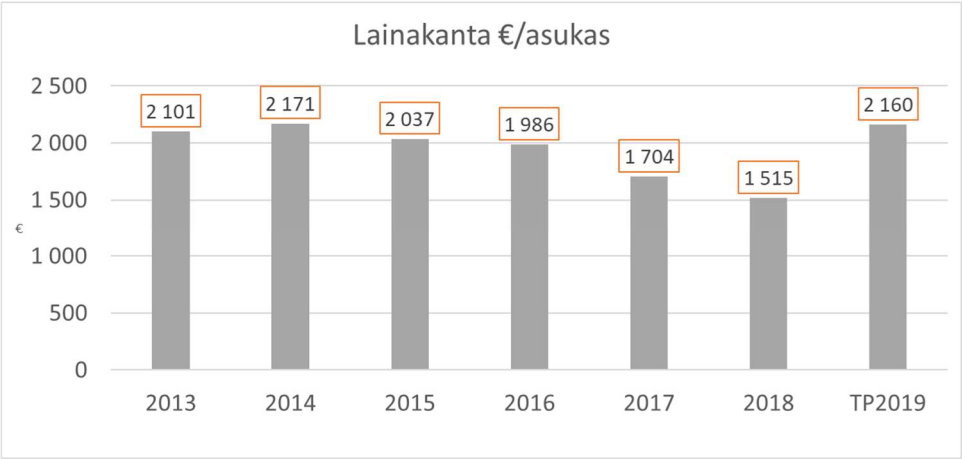

Alla olevaan taulukkoon on koottu vertailunäkökulmasta Tampereen kaupunkiseudun kuntien lainakanta per asukas -tunnuslukuja vuodelta 2018.

Kunnan nimi	Lainakanta per asukas (€, 2018)	Konsernin lainakanta per asukas (€, 2018)
Tampere	2847	7299
Nokia	2753	4301
Ylöjärvi	2597	3227
Lempäälä	3237	5557
Pirkkala	2285	2539
Orivesi	2308	3443
Vesilahti	3228	3693

Investoinnit

Kaupungin investointitaso on ollut viime vuosina kohtuullisen korkea ja lainakanta on kasvanut erityisesti vuoden 2019 aikana. Vuonna 2019 investointiin 22,5 milj. eurolla (Kangasalan Vesi mukaan luettuna). Investoinnit pysyivät talousarviossa. Alla olevassa kuviossa on kuvattu kaupungin investointien tulorahoitusprosentin kehitystä vuosina 2013-2019. Investointien tulosrahoitusprosentti kertoo sen, kuinka suuri osa tehdyistä investoinneista pystytään rahoittamaan tulorahoituksella ja mikä osuus rahoituksesta jää lainanoton varaan. Yleinen tavoite kuntasektorilla on saavuttaa 100 % taso, mutta kasvukunnissa tulorahoituksen tyypillinen osuus on noin 70-75 %, jolla pyritään varmistamaan velkamäärän kohtuullisuus.

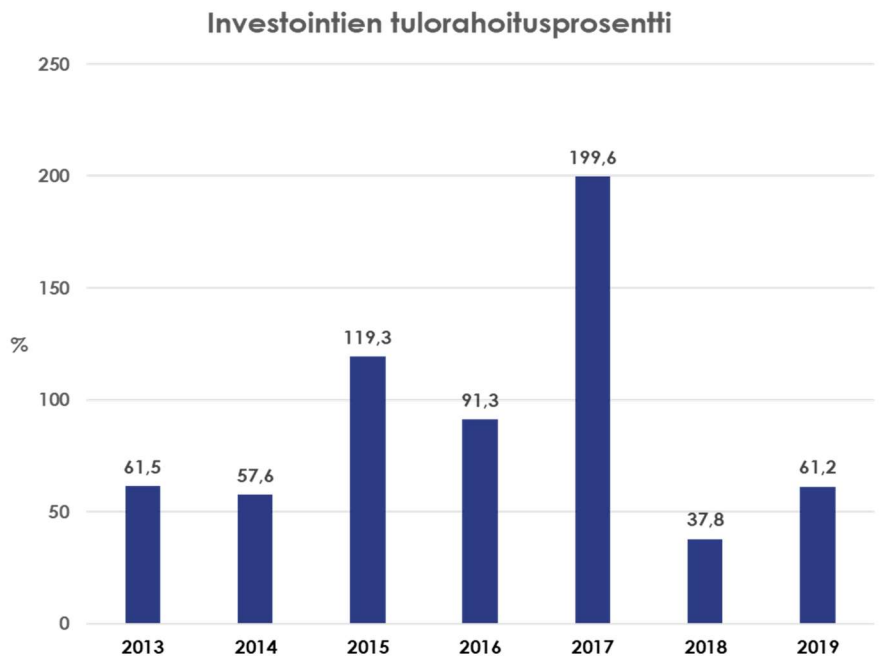

Tilivuoden merkittävimpiä investointeja olivat Vatialan koulu (7,4 milj. euroa), Lamminrahkan aluerakentamisen investoinnit (3,1 milj. euroa), Vatialantien rakentaminen (1,6 milj. euroa) sekä keskuspuhdistamon investointi (1,0 milj. euroa).

Strategiamittarit

Kangasalan kaupungin taloutta on arvioinnissa tarkasteltu muun muassa alla olevien strategiamittareiden perusteella. Strategiamittarit kuvaavat kunnan tulorahoituksen riittävyyttä kattamaan toimintakuluja, poistoja ja arvonalentumisia sekä investointeja, lainakantaa ja kunnallisverotusta. Alla olevassa taulukossa on esitettynä mittarit kaupungin tilinpäätöstietoihin perustuen.

Talousmittari	2018	2019
Vuosikate/poistot, % Hyvä > 100 % Tyydyttävä 80 %-100% Heikko < 80 %	68	103
Investointien tulorahoitus % (vuosikate/nettoinvestoinnit) Hyvä > 100 % Tyydyttävä 80 %-100 % Heikko < 80 %	37,8	61,2
Omavaraisuusaste, % (oma pääoma/kokopääoma) Hyvä > 70 % Tyydyttävä 50 %-70 % Heikko < 50 %	58,9	54,8
Kunnan lainakanta, €/asukas Hyvä: maan keskiarvo 3 052 EUR Tyydyttävä: 3 052-4 578 EUR Heikko: kriisikuntakriteeri >4 578 EUR	1515	2160
Konsernin lainakanta, €/asukas Hyvä: maan keskiarvo 6 299 EUR Tyydyttävä: 6 299-9471 EUR Heikko: kriisikuntakriteeri > 9 471 EUR	3200	4317
Kunnallisverotuksen tuloveroprosentti Tampereen seudun keskiarvo 21,00 % Koko maan keskiarvo 19,97 %	21,0	21,0

Vuosikate/poistot % -mittari kuvaa sitä paljonko vuosikatteesta on jäänyt poistojen jälkeen tuloja rahoittamaan investointeja. Vuonna 2019 vuosikate nousi hyvälle tasolle. Kansallisella tasolla vuosikate painui negatiiviseksi 56 kunnassa kun edellisenä vuonna kuntia oli 43 ja vuonna 2017 vain neljä. Negatiivisen vuosikatteen tehneiden kuntien lukumäärä on yleisesti ottaen voimakkaasti kasvanut.

Investointien tulorahoitus % -mittari kuvaa sitä, kuinka paljon investoinneista on rahoitettu tulorahoituksella. Yleinen tavoite kuntasektorilla on 100 %, mutta tyypillisesti kasvukunnissa investointien tulorahoitusprosentti asettuu 70-75 prosentin tasolle, jolla pyritään varmistamaan se, että kuntien velkaantuminen pysyy kohtuullisena. Vuonna 2019 tulorahoituksen osuus investoinneista oli 61,2 prosenttia, kun vastaavasti vuonna 2018 se oli 37,8 prosenttia.

Omavaraisuusaste, % -mittari kuvaa kunnan vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja kunnan kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä aikavälillä. Kangasalan omavaraisuusaste on ollut tarkastelujaksolla 2018-2019 50-60 prosentin tasolla, joka tarkoittaa sitä, että kunnassa on kohtuullisen suuri velkarasite. Tämän takia investointien toteuttamista on arvioitava tarkasti.

Vuoden 2019 osalta talousarvioon jouduttiin tekemään useita merkittäviä muutoksia vuoden aikana. Keskeisiä muutoksia aiheuttaneita tekijöitä olivat mm. verotuloarvion pienentäminen sekä käyttötalouteen tehdyt muutokset. Palvelukeskuksista eniten muutoksia talousarvioon jouduttiin tekemään sosiaali- ja terveyskeskuksen osalta.

Tarkastuslautakunta suosittelee, että talousarvion tarkempaan laadintaan ja laadukkaampaan ennakointiin kiinnitetään edelleen huomiota. Korona-kriisin vaikutukset kaupungin talouteen ovat vielä toistaiseksi epäselviä, mikä omalta osaltaan edellyttää tarkempaa talousarvion laadintaprosessia. Huomioitavaa on myös se, että jos vuoden aikana huomataan talousarvion perusteiden oleellisesti muuttuneen, niin muutosesitykset valtuustolle laaditaan aioissa.

4. KAUPUNGIN TAVOITEASETANNAN HIERARKIA

Kangasalan kaupungin vuoteen 2025 ulottuvaan strategian visiona on olla hyvinvoiva ja kehittyvä kesäpäivän kulttuurikaupunki. Vision toteuttamiseksi strategiassa on määritelty yhteensä 12 keskeistä tavoitetta, joihin valtuuston päätökset perustuvat strategiakauden aikana. Mainitut strategiset tavoitteet on esitetty alla olevassa listauksessa.

Strategiset tavoitteet

1. Palveleva, uudistuvan toimintakulttuurin ja sujuvan arjen Kangasala
2. Kuuntelemme, kokeilemme, mahdollistamme ja välitämme
3. Tuemme hyvinvointia ja työllisyyttä
4. Henkilöstö on osaavaa, hyvinvoivaa ja motivoitunutta
5. Kasvatuksen, opetuksen ja koulutuksen edelläkävijä
6. Sijainnista vetovoimaa - sujuvasti liikkuen
7. Erinomaiset ja kilpailukykyiset elinkeinoelämän alueet, palvelut ja profiilit
8. Tiivistyvät taajamat ja mahdollisuuksien maaseutu
9. Tuottava, tehokas ja vaikuttava
10. Tarkoituksenmukainen ja tavoitteellinen omistaminen
11. Arvostamme historiaamme, ympäristöämme ja vapaa-ajanmahdollisuuksia
12. Kehitämme Kangasalan imagoa

Kangasalan kaupunkistrategia on luonteeltaan elävä asiakirja ja sitä uudistetaan tarpeen mukaan. Yllä esitetyistä strategisista tavoitteista on johdettu niiden toteuttamista edistävät vuosittaiset toiminnalliset tavoitteet, jotka vahvistetaan valtuuston hyväksymässä talousarviossa ja joiden toteutumista seurataan tilinpäätöksessä sekä kaupungin tarkastuslautakunnan toimesta. Toiminnallisten tavoitteiden toteutumisen operatiivinen toteutus tapahtuu kaupunginhallituksessa ja lautakunnissa sekä kaupungin organisaation toimesta. Eri strategisisiin tavoitteisiin kohdistuvat toiminnalliset tavoitteet, on esitetty alla.

Toiminnalliset tavoitteet

1. Palveleva, uudistuvan toimintakulttuurin ja sujuvan arjen Kangasala

1.1. Palvelemme hyvällä asenteella.
1.2. Kehitämme aktiivisesti omaa työtämme ja parannamme asiakaskokemusta.
1.3. Edistämme aktiivisesti palvelujemme kilpailukykyä.
1.4. Kohtaamme asiakkaat silloin ja siellä, missä he liikkuvat.
1.5. Lisäämme ja kehitämme sähköisiä palveluita ja otamme käyttöön uusia palvelukanavia kaupunkilaisten käyttöön.
1.6. Olemme rohkeita, sallimme erehtymisen, opimme virheistä.
1.7. Edistämme esteettömyyttä palveluissa, suunnittelussa ja rakentamisessa.

2. Kuuntelemme, kokeilemme, mahdollistamme ja välitämme

2.1. Huolehdimme osallisuudesta ja yhteisöllisyydestä, ne ovat jokaisen tehtäviä. '
2.2. Edistämme aktiivista toimintaa, lisäämme avustuksilla kolmannen sektorin vaikuttavuutta.
2.3. Kuulemme aidosti palautteen ja kehitämme toimintaa.
2.4. Osallistumme rohkeasti monenlaisiin hankkeisiin.
2.5. Osallistuva kaupunkilainen, osallistava kaupunki.

3. Tuemme hyvinvointia ja työllisyyttä

3.1. Mahdollistamme ja edistämme kaupunkilaisten hyvinvointia ja terveyttä.
3.2. Edistämme kaupungin liikuntamahdollisuuksia sisällä ja ulkona, retkeilyreittejä ja virkistysalueita.

3.3. Edistämme omaehtoisen hyvinvoinnin mahdollisuuksia.
3.4. Panostamme työllisyyteen kaupunkiseudun yhteisin tavoin ja omin työllisyystoimenpitein.
3.5. Kehitämme monipuolisesti työllisyydenhoitoa: pitkäaikais- ja nuorisotyöttömyys.
3.6. Lisäämme yhteistyötä kolmannen sektorin kanssa hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi.
3.7. Toivotamme tapahtumat tervetulleiksi kaupunkiympäristöömme, julkinen tila on avoin.

4. Henkilöstö on osaavaa, hyvinvoivaa ja motivoitunutta
4.1. Ylläpidämme kaupungin hyvää imagoa työnantajana.
4.2. Kehitämme johtamista ja esimiestyötä uudistuvan kaupungin rooli huomioiden.
4.3. Korostamme osaamisen johtamisessa asiakaspalvelua ja osaamistarpeiden ennakointia.
4.4. Panostamme työhyvinvointiin ja työssä jaksamiseen.
4.5. Kannustamme henkilöstöä työn ja toimintatapojen aktiiviseen kehittämiseen.
4.6. Emme hyväksy työpaikkakiusaamista tai häirintää missään muodossa

5. Kasvatuksen, opetuksen ja koulutuksen edelläkävijä
5.1. Haemme uusia ratkaisuja, innovaatioita ja kokeilukulttuurin kehittämistä.
5.2. Kasvatamme lapsia ja nuoria juurensa tunteviksi, itsetunnoltaan terveiksi sekä tulevaisuuteen suuntautuviksi.
5.3. Profiloidumme monipuolisesti 2. asteen jatko-opintojen ja työelämäyhteyksien kaupunkina.
5.4. Mahdollistamme oppimisen kaiken ikäisille.
5.5. Kasvatamme suvaitsevia, sivistyneitä ja kansainvälisiä ihmisiä.
5.6. Tarjoamme turvalliset, terveelliset ja laadukkaat oppimisympäristöt.

6. Sijainnista vetovoimaa - sujuvasti liikkuen
6.1. Hyödynnämme keskeistä sijaintia vetovoimaisella kaupunkiseudulla.
6.2. Haemme aktiivisesti yhteistyötä ja kumppaneita.
6.3. Edistämme tiheää joukko- ja liityntäliikennettä: kuuma nauhataajama.
6.4. Ehkäisemme ilmastonmuutosta kulkutapamuotoihin vaikuttaen ja kestävää liikkumista edistäen.
6.5. Kehitämme monimuotoista ja sujuvaa liikkumista eri alueiden edellytysten mukaisesti.
6.6. Aloitamme Kehä 2:n rakentamisen yhdessä Tampereen kanssa.
6.7. Kehitämme valtateiden 9 ja 12 kokonaisuutta yhteistyössä muiden kuntien ja valtion kanssa.
6.8. Toimimme aktiivisesti Tampereen kaupunkiseudulla ja Helsinki-Hämeenlinna-Tampere (HHT)-kasvukäytävällä.

7. Erinomaiset ja kilpailukykyiset elinkeinoelämän alueet, palvelut ja profiilit
7.1. Palvelemme yrityksiä aktiivisesti, nopeasti, ennakoivasti ja kilpailukykyisesti.
7.2. Kehitämme yritysten toimintaympäristöä yhteistyössä kaupunkiseudun muiden toimijoiden kanssa.
7.3. Kolme kärkihanketta omilla toiminnallisilla profiileillaan (Lamminrahka, Saarenmaa, Tarastenjärvi).
7.4. Kehitämme elinvoimaista keskustaa.
7.5. Profiloidumme laadukkaan alkutuotannon, lähiruoan ja elintarviketuotannon alueena.
7.6. Edistämme matkailupalvelujen mahdollisuuksia.
7.7. Tarjoamme yrityksille toimipaikkoja ja tontteja kulloisenkin tarpeen mukaan ja nopeasti, kaavavarantoa riittävästi.

8. Tiivistyvät taajamat ja mahdollisuuksien maaseutu
8.1. Kehitämme yhtä aikaa sekä kaupunkia, että maaseutua.
8.2. Toteutamme strategista yleiskaavaa ja sen linjauksia.
8.3. Luomme edellytyksiä monipuoliselle asuntotuotannolle taajamissa.
8.4. Lisäämme vapaa-ajan asuntojen pysyviä asumismahdollisuuksia edullisuusvyöhyketarkastelun mukaisesti.
8.5. Vahvistamme monimuotoista asumista ja yrittämistä.
8.6. Lisäämme vetovoimaisuutta ja viihtyisyyttä rakennetun ympäristön laadulla, korkeatasoisella arkkitehtuurilla, viheralueilla ja taiteella rakennetussa ympäristössä.

9. Tuottava, tehokas ja vaikuttava

9.1. Kehitämme kaupunkikonsernia jatkuvan parantamisen periaatteella.
9.2. Ryhdymme heti toimeen.
9.3. Arvioimme tuottavuuttamme ja tehokkuuttamme.
9.4. Pidämme tulot ja menot pysyvästi tasapainossa.
9.5. Kasvamme kestävästi, hiilineutraaliutta edistäen.
9.6. Mitoitamme ja ajoitamme palvelutuotannon ja -verkon oikein (Kangasalan KYMPPI suunnitteluvälineenä).
9.7. Varaudumme investointeihin, korjauksiin ja toimintaympäristön muutoksiin.

10. Tarkoituksenmukainen ja tavoitteellinen omistaminen

10.1. Kaikella omistuksella on tarkoitus ja tavoite.
10.2. Kehitämme Kangasalaa kaupunkikonsernina kokonaisetu huomioiden.
10.3. Tiivistämme ja kehitämme konsernijohdon ja kaupungin edustajien yhteistyötä eri toimielimissä ja niiden välillä.
10.4. Hyödynnämme oikeaa tuotantotapaa oikeaan toimintaan: tarkoituksenmukaisuus.

11. Arvostamme historiaamme, ympäristöämme ja vapaa-ajanmahdollisuuksia

11.1. Hyödynnämme historiaamme ja tunnettuuttamme.
11.2. Vaalimme ympäristöämme: harjut, järvet ja lintuvedet ovat vahvuuksiamme.
11.3. Monipuolinen kesäpäivän kulttuurikaupunki: liikuntaa, harrastusmahdollisuuksia, taidetta, tapahtumia ja museoita.
11.4. Huolehdimme ympäristöstä ja sen vetovoimaisuudesta.
11.5. Kehitämme matkailun ja virkistyksen kohdealueita (Sarsa, Kaivanto, Vehoniemi).
11.6. Hyödynnämme järviluontoa monipuolisesti matkailun, vapaa-ajan ja harrastamisen kohteena.

12. Kehitämme Kangasalan imagoa

12.1. Nostamme oksalla ylimmällä brändin vahvemmin esiin.
12.2. Kehitämme viestintää ja markkinointia sekä lisäämme näkyvyyttä.
12.3. Uudistamme ja määrittelemme brändiviestimme ja vahvistamme mielikuvallista vetovoimakykyämme.
12.4. Hyödynnämme monipuolisesti viestinnän kanavia.
12.5. Vastuullinen viestintä on kaikkien yhteinen asia.

5. TOIMINNALLISTEN TAVOITTEIDEN ARVIOINTI

Valtuusto asetti vuoden 2019 talousarviossa tavoitteita kaupungin eri palvelukeskuksille ja muille toimijoille. Tässä luvussa esitetään tarkastuslautakunnan arvio eri tavoitteiden toteutumisesta. Arvio tavoitteiden toteumasta esitetään toimijakohtaisen jaottelun mukaisesti erillisissä taulukoissa. Tarkastuslautakunnan arvioinnissa tavoitteiden toteutumisesta käytetään seuraavia värejä:

Tavoite toteutui	🟢
Tavoite toteutui osittain: vähintään puolet tavoitelluista tuloksista saavutettiin.	🟡
Tavoite ei toteutunut: tavoite ei toteutunut, tai vain alle puolet tavoitelluista tuloksista saavutettiin.	🔴
Tavoitetta ei arvioitu: Esim. mittaustulokset valmistuvat myöhemmin, tai tavoite tai sen toteumasta raportointi on epäselvä.	⚪

5.1 Tarkastuslautakunnan näkemyksiä tavoiteasetannan ja mittaamisen kehittämisestä

Keskeisenä teknisenä huomiona tarkastuslautakunta kehottaa kaupunginhallitusta sekä yksittäisiä palvelukeskuksia kehittämään tavoiteasetantaa sekä tätä tukevia indikaattoreita ja seurantamenetelmiä. Keskeinen haaste asetetuille tavoitteille näyttää olevan se, että niitä on yksinkertaisesti liikaa. Liian monien tavoitteiden olemassaolo vaikeuttaa palvelukeskusten ja muiden toimijoiden kykyä tuottaa tavoitteiden toteutumista seuraavaa indikaattoritietoa, mikä johtaa siihen, että tavoitteen toteutuminen jää monelta osin täsmentymättömäksi ja epäselväksi. Perusperiaate on, että asetettujen tavoitteiden saavuttamisen aste on oltava seurattavissa ja arvioitavissa. Jos tavoite ei ole mitattavissa, sitä ei voi seurata, ja jos jotakin ei voi seurata, sen ohjausvaikutus toimintaan on kyseenalainen.

Tavoitteiden lukumäärän, selkeyden ja mitattavuuden lisäksi tarkastuslautakunta kehottaa toimialoja kiinnittämään huomiota tavoiteasetannassa myös niiden aikaperusteisuuteen. Tavoiteasetannan analyysi osoittaa, että tavoitteiksi on asetettu aikaperspektiiviltään hyvin erilaisia tavoitteita. Osa tavoitteista on sellaisia, joiden voi olettaa toteutuvan yhden valtuustovuoden aikana. Osa tavoitteista on kuitenkin luonteeltaan sellaisia, joiden toteutumisen seuranta edellyttää vähintään yhden valtuustokauden (joskus jopa pidemmän aikavälin) yli ulottuvaa tarkasteluperspektiiviä.

Edellä esitettyihin huomioihin viitaten tarkastuslautakunta pyytää kaupunginhallitusta kiinnittämään huomiota viereisessä laatikossa esitettyihin kohtiin.

Kaupunginhallitus on käynnistänyt helmikuussa 2020 toiminnan tavoitteiden kehittämishankkeen, jonka tavoitteena on selkeyttää kaupunkikonsernin ja eri palvelukeskusten tavoitteita sekä parantaa niiden seurantaa ja arviointia. Kehittämishankkeen tavoitteena tulisikin tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan olla:

1. lisätä eri palvelukeskusten ja muiden toimijoiden kykyä laatia/määritellä keskeiset toiminnan tavoitteet, joiden avulla valtuuston hyväksymän strategian painopisteitä toteutetaan.

2. lisätä eri palvelukeskusten kykyä määritellä nykyistä selkeämmin tavoitteiden toteutumista seuraavia indikaattoreita ja toteumatietoja kerääviä seurantamenetelmiä. Tavoitteiden toteutumista seuraavan monitorointitiedon tulee olla nykyistä selkeämpää ja läpinäkyvämpää, jotta tarkastuslautakunta ja palvelukeskukset itsessään pystyvät arvioimaan tehtyjen toimenpiteiden tuloksena syntyviä tuloksia ja vaikutuksia.

Seuraavassa osuudessa tarkastuslautakunta arvioi yksittäisiä tavoitteita em. värein ja toteaa kokonaisuuksista olennaisimmiksi tai muutoin tarpeelliseksi katsomiansa asioita. Jokaista vuositavoitetta ei näin ollen kommentoida erikseen.

5.2 Strateginen johto

Kangasalan kaupungin strategisen johdon osalle oli vuoden 2019 osalta määritelty yhteensä 10 toiminnallista tavoitetta. Alla olevassa taulukossa on esitetty liikennevaloarviona tarkastuslautakunnan näkemykset eri toiminnallisten tavoitteiden toteutumasta.

Strateginen johto	
Panostamme työllisyyteen kaupunkiseudun yhteisin tavoin ja omin työllisyystoimenpitein	●
Kehitämme monipuolisesti työllisyydenhoitoa: pitkäaikais- ja nuorisotyöttömyys	●
Kehitämme johtamista ja esimiestyötä uudistuvan kaupungin rooli huomioiden	●
Panostamme työhyvinvointiin ja työssä jaksamiseen	●
Kehitämme henkilöstöhallinnon sähköisiä prosesseja (lisätavoite)	●
Edistämme tiheää joukko- ja liityntäliikennettä: kuuma nauhataajama	●
Pidämme tulot ja menot pysyvästi tasapainossa	●
Varaudumme investointeihin, korjauksiin ja toimintaympäristön muutoksiin	●
Kaikella omistuksella on tarkoitus ja tavoite	●
Lisätään uuden ilmeen mukaista näkyvyyttä (lisätavoite)	●

Työllisyys ja työllisyydenhoito

Kaupungin strategiselle johdolle asetettujen toiminnallisten tavoitteiden osalta tarkastuslautakunta kiinnittää ensinnäkin huomiota työllisyyteen panostamiseen koskevaan tavoitteeseen. Sen osalta tarkastuslautakunta toteaa, että tavoitteen toteumaa on vielä toistaiseksi vaikea arvioida, sillä tietoa toiminnan tuloksista ja vaikutuksista ei ole vielä saatavilla. Tilinpäätöksessä esitettyjen tavoitteen toteumaa koskevissa perusteluissa viranhaltijat toivat esiin, että uuden kuntakokeilun suunnittelu on aloitettu kaupunkiseudulla syksyllä 2019. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan kuntakokeiluun osallistuminen on osoitus merkittävästä halusta panostaa laaja-alaisemmin työllisyyden hoitoon. Tarkastuslautakunta kuitenkin toteaa, että panostuksen tuloksia ja vaikutuksia ei voida toistaiseksi arvioida.

Tavoitteessa mainittuja kaupungin omia työllisyystoimenpiteitä on kuvattu käytännössä seuraavan toiminnallisen tavoitteen osalta, joka koskee erityisesti pitkäaikais- ja nuorisotyöttömyyteen kohdistuvien toimenpiteiden kehittämistä. Tämän tavoitteen osalta tarkastuslautakunta toteaakin, että tavoite on saavutettu, sillä Kangasalan kaupunki on lisännyt havaintojen perusteella panostustaan pitkäaikaistyöttömien ja nuorten ryhmätoimintoihin sekä työttömien työkyvyn selvittämiseen.

Joukkoliikenteen kehittäminen

Strategisen johdon toiminnallisten tavoitteiden osalta tarkastuslautakunta haluaa kiinnittää huomiota myös joukkoliikenteen kehittämistä koskevaan tavoitteeseen. Sen osalta tarkastuslautakunta toteaa tavoitteen toteutuneen erittäin hyvin. Toimintavuoden aikana nauhataajamassa on lisätty linja-autovuoroja lauantaiden osalta ja uusi liityntäpysäköintipaikka avattiin Lentolan teollisuustalon kohdalle kesäkuussa 2019. Myös edullisinta II vyöhykkeen taksarajaa on siirretty vuoden aikana lähemmäs (Lentolan Prisma → Artturintien pysäkki) Kangasalan keskustaa. Tehtyjen toimenpiteiden myötävaikutuksella joukkoliikenteen matkustajamäärä on noussut noin 20.000 vuoteen 2018 verrattuna. Lisäksi vyöhykealueen muutos on lisännyt Artturintien pysäkin matkustajamääriä noin 35 prosenttia.

Taloutta koskevat toiminnalliset tavoitteet

Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan strategiselle johdolle asetetut taloutta koskevat toiminnalliset tavoitteet eivät ole täysin toteutuneet. Tulojen ja menojen tasapainoa koskevan tavoitteen osalta tarkastuslautakunta toteaa, että tavoitetta ei ole saavutettu. Vaikka varsinainen tilinpäätös osoittaa noin 400.000 euron ylijäämää, on tilinpäätös kuitenkin alijäämäinen 1,7 miljoonaa euroa kertaluonteisten ja laskennallisten erien poiston jälkeen.

Myös investointeja, korjauksia ja toimintaympäristön muutoksia koskevan tavoitteen osalta tarkastuslautakunta toteaa, että tavoitetta ei ole saavutettu. Tilinpäätöksen osoittama vuosikate ja tulos eivät havaintojen perusteella turvaa kaupungin omarahoitusosuutta riittävällä tasolla.

5.3 Sosiaali- ja terveyskeskus

Sosiaali- ja terveyskeskukselle asetettiin vuodelle 2019 yhteensä viisi toiminnallista tavoitetta kolmeen eri strategiseen painopisteeseen liittyen. Toteuma oli tarkastuslautakunnan arvioinnin mukaan seuraava:

Sosiaali- ja terveyskeskus	
Kehitämme aktiivisesti omaa työtämme ja parannamme asiakaskokemusta	●
Edistämme aktiivisesti palvelujemme kilpailukykyä	●
Lisäämme ja kehitämme sähköisiä palveluita ja otamme käyttöön uusia palvelukanavia kaupunkilaisten käyttöön	●
Kuulemme aidosti palautteen ja kehitämme toimintaa	●
Mahdollistamme ja edistämme kaupunkilaisten hyvinvointia ja terveyttä (omaehtoinen hyvinvointi)	●

Asiakaskokemuksen parantaminen ja oman työn kehittäminen

Sosiaali- ja terveyskeskuksen oman työn kehittämistä ja asiakaskokemuksen parantamista koskevan tavoitteen osalta tarkastuslautakunta toteaa, että sen osalta ei voida tehdä toteumaa koskevaa arviota. Tarkastuslautakunnan keräämien havaintojen perusteella tavoitteen edistämiseksi on tehty useita eri toimenpiteitä mm. kehittämällä pitkäaikaisen asumisen yksiköiden lääkärin puhelinkonsultaatioita, kehittämällä kotihoidon palveluja, kehittämällä terveyskeskuksen kiirevastaanoton hoidon tarpeen arviointia sekä käynnistämällä perhetyön osalta ilmaisen lapsiparkkitoiminnan Kangasalla ja Pälkäneellä. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan toimintaa on kehitetty aktiivisesti ja asiakaslähtöisesti, mutta tavoitteen toteutumisen tuloksia ja vaikutuksia ei ole kuitenkaan mitattu. Tavoitetta koskevista toteumatiedoista puuttuu mitattu tieto tavoitellusta asiakaskokemuksen parantumisesta.

Tarkastuslautakunta sai asiakaskokemukseen liittyvää arviointiaineistoa myös potilas- ja sosiaaliasiamiehiltä. Potilasasiamiehen kirjaamia asiatapahtumia oli Kangasala-Pälkäne -yhteistoiminta-alueella vuonna 2019 yhteensä 89 kappaletta (2018, 106 kappaletta). Potilasasiamiehen tekemän arvion mukaan hoitoon pääsyyn ja sisältöön ollaan pääasiassa tyytyväisiä terveyskeskuksissa, vaikkakin muutamia potilasvahinkoepäilyjä vuoden aikana on ollutkin. Suun terveydenhuoltoon liittyviä yhteydenottoja on ollut vuoden aikana varsin vähän ja palvelu toimii asiamiehen arvion mukaan hyvin. Terveyskeskuksen vuodeosastoon liittyvät asiatapahtumat ovat sen sijaan lisääntyneet ja yhteydenottojen perusteella keskeiset haasteet liittyvät erityisesti omaisten epäluottamukseen palvelua ja hoitoa kohtaan. Potilasasiamies kehottaakin kiinnittämään erityistä huomiota omaisten kohtaamiseen.

Sosiaaliasiamiehen vuotta 2019 koskevassa selvityksessä nousi esiin Kangasala-Pälkäne -yhteistoiminta-alueen osalta henkilöstöresurssien puutteet lastensuojelussa, lapsiperheiden sosiaalityössä, kasvatus- ja perheneuvolassa ja vammaispalveluissa. Erityisen ongelmalliseksi tilanne koettiin sosiaaliasiamiehen selvityksessä kasvatus- ja perheneuvolassa, missä jonoaika palveluun on seitsemän kuukautta, vaikka lain mukaan palvelun piiriin tulisi päästä kolmen kuukauden sisällä.

Palvelujen kilpailukyvyn kehittäminen

Palvelujen kilpailukyvyn kehittämistä koskevan tavoitteen osalta tarkastuslautakunta katsoo tavoitteen toteutuneen osittain. Viranhaltijoiden esittämien perustelujen ja lausuntojen mukaan tavoitteen edistämiseksi tehdyt toimenpiteet ovat kohdistuneet erityisesti palvelutarjonnan monipuolistumiseen ja laajentumiseen. Tarkastuslautakunta kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, että tavoitteen toteumatiedoista puuttuvat kuitenkin selkeät indikaattorit, jolla palvelujen kilpailukykyä mitataan. Tavoitteen toteumatiedoista puuttuvat myös selkeät verrokkikohteet eli ne tahot, joihin kilpailukyvyn edistymistä verrataan tietyin indikaattorein. Lisäksi tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota siihen, että tavoitteessa mainittuja palveluja ei ole määritelty riittävän selkeästi. Osa kaupungin sosiaali- ja terveyspalvelutuotannosta toteutetaan ostopalveluiden avulla ja epäselväksi tavoitteen asetannan osalta jää se, mihin palveluihin tavoitteen mukaisella edistämiselle viitataan.

Palvelujen kilpailukyvyn kehittämisen osalta tarkastuslautakunta haluaa kiinnittää erityisesti huomiota siihen, että sekä oman palvelutuotannon että ostopalvelutuotannon osalta kilpailukyvyn kehittäminen ei voi ajaa palvelujen laadun ylläpitämisen ohi. Esimerkiksi vanhuspalveluiden osalta on esiintynyt merkittäviä haasteita ostopalveluiden osalta. Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston ja Kangasalan kaupungin tekemissä tarkastuksissa (07/2019) Attendo Oy:n hoivakoti Herttuattaressa havaittiin useita vakavia ja pitkään jatkuneita puutteita, jotka olivat vaarantaneet asiakasturvallisuuden yksikössä. Asukkaita oli tehostetussa palveluasumisessa paikalla 40, vaikka lupa on myönnetty vain 25 asukkaalle. Perushoito ei myöskään ollut yksikössä asianmukaisella tasolla ja lääkkeiden säilytyksessä, antamisessa ja käsittelyssä oli tapahtunut lukuisia virheitä.

Sähköiset palvelut ja uudet palvelukanavat

Sähköisten palvelujen lisäämisen ja kehittämisen sekä uusien palvelukanavien käyttöönottoa koskevan tavoitteen tarkastuslautakunta katsoo toteutuneen osittain. Tavoitteen toteuman perusteluiksi on viranhaltijoiden toimesta esitetty varsin runsaasti eri palvelualueilla kehitettyjä sähköisiä palveluja ja uusia palvelukanavia. Keskeisiä uusia palvelukanavia ovat olleet esimerkiksi ohjaus- ja neuvontapalvelut kaupungin verkkosivujen chat-palvelun kautta, vanhuspalveluiden lähihoitajan tavoitettavuus kaupunki-infopisteessä sekä e-ehkäisyneuvolan sähköisen viestintäkanavan kehittäminen.

Tarkastuslautakunta kannustaakin sosiaali- ja terveyskeskusta panostamaan myös jatkossa uusien sähköisten palveluiden ja kanavien kehittämiseen sekä niiden kautta tapahtuvaan aktiiviseen tiedon levittämiseen sekä saavutettavuuden parantamiseen.

Asiakaspalautteen kerääminen ja huomioiminen toiminnan kehittämisessä

Asiakaspalautteen keräämistä ja toiminnan kehittämistä koskevan tavoitteen osalta tarkastuslautakunta katsoo, että tavoitteen edistämiseksi on toteutettu useita palautejärjestelmää kehittäviä toimenpiteitä. Tällaisia toimenpiteitä ovat olleen esimerkiksi "toiveiden toukokuu"-kampanja, Happy-or-Not -laitteiden käyttöönotto sekä asiakasraatien hyödyntäminen osana palvelujen kehittämistä. Tarkastuslautakunta katsoo tältä osin tavoitteen toteutuneen hyvin, mutta toteaa samalla, että tavoitteen toiminnan kehittämistä koskevan osion arviointi ei saatujen tietojen valossa ole mahdollista. Tarkastuslautakunnalle jää epäselväksi tavoitteen toteutumisen osalta se, missä määrin tehostuneet asiakaspalvelujärjestelmät ovat vaikuttaneet toiminnan kehittämiseen ja mihin toimenpiteisiin saadun asiakaspalautteen osalta on ryhdytty.

5.4 Sivistyskeskus

Kangasalan kaupungin sivistyskeskukselle oli vuoden 2019 osalta määritelty yhteensä seitsemän toiminnallista tavoitetta. Alla olevassa taulukossa on esitetty liikennevaloarviona tarkastuslautakunnan näkemykset eri toiminnallisten tavoitteiden toteutumasta.

Sivistyskeskus	
Palvelemme hyvällä asenteella	●
Kehitämme aktiivisesti omaa työtämme ja parannamme asiakaskokemusta	●
Mahdollistamme ja edistämme kaupunkilaisten hyvinvointia ja terveyttä	●
Edistämme kaupungin liikuntamahdollisuuksia sisällä ja ulkona, retkeilyreittejä ja virkistysalueita	●
Lisäämme yhteistyötä kolmannen sektorin kanssa hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi	●
Haemme uusia ratkaisuja, innovaatioita ja kokeilukulttuurin kehittämistä	●
Kasvatamme lapsia ja nuoria juurensa tunteviksi, itsetunnoltaan terveiksi sekä tulevaisuuteen suuntautuviksi	●

Sivistyskeskukselle asetetut toiminnalliset tavoitteet ovat tarkastuslautakunnan arvion mukaan toteutuneet hyvin, vaikkakin tarkastuslautakunta haluaa kiinnittää huomiota muutamaan tavoitteen tekniseen asetantaan.

Asiakaskokemuksen ja asiakaspalvelun kehittäminen

Tarkastuslautakunnan arvion mukaan palveluasenteen kehittämistä ja asiakaskokemusta koskevat tavoitteet ovat toteutuneet havaintojen perusteella hyvin. Asiakaspalvelun kehittämiseksi on laadittu kaikissa yksiköissä toimenpidesuunnitelmat, joita myös seurataan säännöllisesti. Lisäksi henkilöstön asiakaspalveluosaamista on kehitetty erillisillä koulutuksilla. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan mainitut tavoitteet ovat luonteeltaan hyvin samansisältöisiä ja sisältävät hyvin samanlaisia toimenpiteitä, joten niiden erillisyys ei vaikuta tarkoituksenmukaiselta.

Tarkastuslautakunta kannustaa jatkamaan panostusta digitaalisten palvelujen kehittämiseen sivistyskeskuksen toimialalla. Hyvänä esimerkkinä asiakasprosesseja ja tehokkuutta lisäävästä sähköisten palvelujen kehittämisestä voidaan nostaa esiin esimerkiksi vapaa-ajan palvelujen digitalisoiminen.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen

Tarkastuslautakunnan havaintojen perusteella myös tavoite kaupunkilaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi on toteutunut hyvin. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan lasten ja nuorten, työikäisten sekä ikäihmisten monialaiset työryhmät ovat olleet hyvä käytäntö, jonka avulla on pystytty kohdentamaan hyvinvointipalvelujen kehittämistä eri ikäryhmille sekä lisäämään kaupunkilaisten osallisuutta toiminnan suunnitteluun.

Liikuntamahdollisuuksien edistämistä koskeva tavoite on tarkastuslautakunnan arvion mukaan toteutunut. Rakentamisen osalta hyvä esimerkki monipuolisten liikuntamahdollisuuksien kehittämisestä on ollut muun muassa Vatialan koulu. Liikuntamahdollisuuksien kehittämistä rakentamisen osalta on toteutettu tiiviissä yhteistyössä sivistyskeskuksen ja teknisen keskuksen välillä. Ulkoliikunta-alueiden kehittämisen osalta toimintaa on koordinoitu moniammatillisen Liiku ja Leiki -työryhmän avulla, joka on kokoontunut säännöllisesti.

Yhteistyö kolmannen sektorin kanssa

Kaupungin ja kolmannen sektorin toimijoiden yhteistyön tiivistämistä koskeva tavoite on myös toteutunut tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan hyvin. Vuonna 2019 järjestetty Mini-Jukola on hyvä esimerkki kaupungin ja kolmannen sektorin välisestä yhteistyöstä.

Liikunta- ja urheiluseurat ovat toimintavuoden aikana tiivistäneet yhteistyötään varhaiskasvatuksen eri yksiköiden kanssa liikuntahetkien järjestämiseksi. Kulttuuritoiminnan puolella hyviä esimerkkejä kaupungin ja kolmannen sektorin yhteistyöstä ovat olleet esimerkiksi Kulttuuri- ja hyvinvointitori sekä kaupungin uudenvuoden tapahtuman järjestelyt. Kolmannen sektorin edustajia toimii jäseninä myös kaupungin hyvinvointityöryhmissä lisäten näin kuntalaisten edustuksellisuutta.

Uudet innovaatiot ja kokeilukulttuuri

Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan sivistyskeskuksen toimialalla on edistetty hyvin myös palvelujen kehittämistä uusien ratkaisujen, innovaatioiden ja kokeilukulttuurin avulla. Hyvä esimerkki uusista ja toimivaksi osoittautuneista ratkaisuista on liikkuvan nuorisotyön Kyläkolli-matkailuauto, joka otettiin käyttöön kesäkuussa 2019. Tarkastuslautakunnan havaintojen perusteella liikkuvan nuorisotyön palvelu on ollut suosittu.

Lasten ja nuorten kasvatusta koskevat pitkäjänteiset kehittämisteemat

Lasten ja nuorten kasvatusta koskevan tavoitteen osalta tarkastuslautakunta toteaa, että sen toteutumista ei voida arvioida. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan tavoitteessa esiintuodut asiat ovat erittäin tärkeitä ja kannatettavia tavoitteita, mutta kysymys on pikemminkin pidemmän aikavälin kehitystä ohjaavasta arvosta kuin toiminnallisesta vuositavoitteesta.

5.5 Tekninen keskus

Tekniselle keskukselle oli vuoden 2019 osalta määritelty yhteensä 16 toiminnallista tavoitetta. Alla olevassa taulukossa on esitetty liikennevaloarviona tarkastuslautakunnan näkemykset eri toiminnallisten tavoitteiden toteutumasta.

Tekninen keskus	
Hyödynnämme keskeistä sijaintia vetovoimaisella kaupunkiseudulla.	🟢
Haemme aktiivisesti yhteistyötä ja kumppaneita.	🟢
Ehkäisemme ilmastonmuutosta kulkutapa-muotoihin vaikuttaen ja kestävää liikkumista edistäen.	🟢
Kehitämme monimuotoista ja sujuvaa liikkumista eri alueiden edellytysten mukaisesti.	🟢
Kolme kärkihanketta omilla toiminnallisilla profiileillaan: Lamminrahka, Saarenmaa, Tarastenjärvi	🟢
Kehitämme elinvoimaista keskustaa.	🟡
Tarjoamme yrityksille toimipaikkoja ja tontteja kulloisenkin tarpeen mukaan ja nopeasti, kaavavarantoa riittävästi.	🟢
Toteutamme strategista yleiskaavaa ja sen linjauksia.	🟢
Luomme edellytyksiä monipuoliselle asuntotuotannolle taajamissa.	🟢
Lisäämme vapaa-ajan asuntojen pysyviä asumismahdollisuuksia edullisuusvyöhyke-tarkastelun mukaisesti.	⚪
Lisäämme vetovoimaisuutta ja viihtyisyyttä rakennetun ympäristön laadulla, korkeatasoisella arkkitehtuurilla, viheralueilla ja taiteella rakennetussa ympäristössä.	🟢
Arvioimme tuottavuuttamme ja tehokkuuttamme.	🟢
Vaalimme ympäristöämme: harjut, järvet ja lintuvedet ovat vahvuuksiamme.	🟢
Huolehdimme ympäristöstä ja sen vetovoimaisuudesta.	🟢
Kehitämme matkailun ja virkistyksen kohdealueita (Sarsa, Kaivanto, Vehoniemi).	🟢
Hyödynnämme järviluontoa monipuolisesti matkailun, vapaa-ajan ja harrastamisen kohteena.	⚪

Vetovoimaisen kaupunkiseudun hyödyntäminen

Vetovoimaisen kaupunkiseudun hyödyntämistä koskeva tavoite sekä aktiivista yhteistyötä ja kumppanuutta edistävä tavoite liittyvät tiiviisti toisiinsa. Tarkastuslautakunnan havaintojen perusteella molemmissa tavoitteissa on onnistuttu hyvin. Keskeisen sijainnin hyödyntämisen osalta keskeiset toimenpiteet ovat liittyneet pitkälti uusien aluerakentamisen hankkeiden läpivientiin. Lamminrahkan asemakaavan hyväksyminen sekä Saarenmaan osayleiskaavan edistäminen ovat lisänneet kaupungin mahdollisuuksia tarjota ja kehittää tarjontaa niin elinkeinoelämälle kuin olemassa oleville ja uusille asukkaille. Kaavoitetun alueen ja hankitun raakamaan määrät ovat toimineet keskeisinä tuloksellisuutta kuvaavina mittareina. Yhteistyön edistämistä koskeva tavoite liittyy oleellisesti näihin luotuihin mahdollisuuksiin, sillä yhteistyötä eri toimijoiden kanssa on toteutettu mm. yksityisten maanomistajien ja muiden sidosryhmien kanssa käytävillä maankäyttöneuvotteluilla sekä yksityisten kiinteistökehittäjien kanssa tehtävällä yhteistyöllä.

Kestävä ja sujuva liikkuminen

Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan teknisen keskuksen kestävää liikkumista koskevat tavoitteet ovat käytännössä hyvin samansisältöisiä. Kulkutapamuutoksiin vaikuttaminen ja kestävän liikkumisen edistäminen on tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan toteutunut hyvin. Isommassa kuvassa käynnissä olevat asemakaavahankkeet ovat sijoittuneet hyvin nykyiseen yhdyskuntarakenteeseen ja ne sijoittuvat hyvin myös joukkoliikenteen käytävän varrelle tarjoten näin ollen hyviä mahdollisuuksia joukkoliikenteen kehittymiselle. Myös kevyen liikenteen edellytyksiä on parannettu kaupungissa useiden hankkeiden ja toimenpiteiden avulla. Yleissuunnitelma jalankulun ja pyöräilyn olosuhteiden parantamisesta Huutijärven ja Lentolan välillä on toteutettu. Lisäksi Aakkulantien jalankulku- ja pyörätien peruskorjaussuunnitelmat ovat valmistuneet. Kevyen liikenteen sujuvuutta on parannettu myös korvaamalla keskeisten reittien valoristeyksiä kiertoliittymillä.

Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan kestävän liikkumisen ja kulkutapamuotoihin vaikuttamisen osalta on saavutettu hyviä tuloksia pitkäjänteisen työn avulla. Tarkastuslautakunta esittää kuitenkin huolensa siitä, että ilmastonmuutoksen ehkäiseminen näkyy kaupungin toiminnallisissa tavoitteissa ainoastaan kulkutapamuotoihin vaikuttamisessa ja kestävän liikkumisen edistämisessä.

Aluerakentamisen kärkihankkeet

Lamminrahkan, Saarenmaan ja Tarastenjärven kärkihankkeiden edistäminen on toteutunut tarkastuslautakunnan havaintojen perusteella hyvin. Lamminrahkan eteläosan asemakaava on saanut lainvoiman ja Saarenmaan osayleiskaavan laadinta on edennyt suunnitelmien mukaisesti. Tarastenjärven alueen osalta alueinfraa rakennetaan parhaillaan yksityisen sektorin toimijan toimesta. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan kaikki kärkihankkeet ovat edenneet suunnitelluissa aikatauluissa, joskin Lamminrahkan hankkeen edistymisessä on ollut pieniä Kangasalan kaupungista riippumattomia viiveitä.

Lamminrahkan, Saarenmaan ja Tarastenjärven kärkihankkeet ovat olennaisia kaupungin kasvustrategian toteuttamiseksi. Korona-epidemian aiheuttamasta toimintaympäristön suuresta epävarmuudesta johtuen tarkastuslautakunta suosittelee, että kärkihankkeiden toteutumisen osalta tehdään mahdollisimman pian kattava riskiarviointi, jossa arvioidaan kärkihankkeiden etenemismahdollisuuksia, eri toimijoiden kanssa tehtävään yhteistyöhön liittyviä riskejä ja tehdään myös kaupungin riskiarviointi kaupungin talouden näkökulmasta.

Keskustan elinvoimaisuus

Keskustan elinvoimaisuuden kehittämistä koskevan tavoitteen tarkastuslautakunta arvioi toteutuneen osittain. Keskustan kehityshankkeista ovat edistyneet Ellintien ja Myllystenpohjan korttelien asemakaavamuutokset ja lisäksi keskustaan on valmistunut pysäköintitalo, asuin- ja liikekerrostalo sekä asuinkerrostalo. Myös torille suunnittelun kauppahallin konseptisuunnitelma on valmistunut. Toteutetuissa kaavoituksissa on huomioitu elinkeinoelämän tarpeet sekä myös väestön ikärakenteen kehityksen vaikutukset asuntokysyntään. Suunniteltu keskusta-alueen torin suunnittelutyö on kuitenkin siirtynyt vuodelle 2020 resurssipulan takia.

Rakennetun ympäristön vetovoimaisuus ja viihtyisyys

Rakennetun ympäristön vetovoimaisuutta ja viihtyisyyttä koskeva tavoite on tarkastuslautakunnan arvion perusteella toteutunut hyvin. Rakennetun ympäristön osalta on laadittu taide- ja ympäristöohjelma vuoden 2019 aikana ja lisäksi rakennetun ympäristön siisteyden valvontaa on tehostettu tarkastuksia lisäämällä. Kaupungin kiinteistöille on laadittu myös oma kunnossapito-ohjelma, joka on myös otettu toimeenpanoon. Uusien aluerakentamisen hankkeiden osalta rakennuttajat on velvoitettu jo budjetointivaiheessa huomioimaan myös rakennustaide ja muut vetovoimaisuutta ja viihtyisyyttä lisäävät tekijät.

Tuottavuus ja tehokkuus

Tuottavuuden ja tehokkuuden arviointiin liittyvän tavoitteen tarkastuslautakunta katsoo toteutuneen keskeisten tunnuslukujen perusteella. Tekninen keskus onnistui pysymään talousarviossa asetettujen käyttömenoraamien sisällä ja myös arvioidut tuloennusteet saavutettiin. Myös uudistuksen kohteena olleissa ateria- ja siivouspalveluissa kustannukset ovat alentuneet suhteutettuna kaupungin väestönkasvuun. Tekninen keskus on toteuttanut laaja-alaisesti eri toimenpiteitä tuottavuuden ja tehokkuuden kehittämiseksi. Kaikkien palvelualueiden tehtäviä priorisoitiin ja toimintatapoja tarkasteltiin tuottavuuden ja tehokkuuden näkökulmasta vuoden aikana. Myös toiminnan laadusta kertovia asiakaspalauteprosesseja tehostettiin hyödyntämällä uusia asiakaspalautekeinoja.

Teknisen keskuksen tuottavuuden ja tehokkuuden mittaamisen osalta tarkastuslautakunta suosittelee selkeämpää mitattavien indikaattorien käyttöönottoa vastaavanlaisten tavoitteiden toteutumisen seurantaan. Tiedossa on, että tekninen keskus seuraa jo varsin hyvin erilaisia kustannus-, tehokkuus- ja laatutekijöitä, ja niiden läpinäkyvämmäksi tuominen olisi täten perusteltua.

Ympäristön vaaliminen

Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan teknisen keskuksen ympäristön vaalimista koskevat toiminnalliset tavoitteet ovat sisällöllisesti hyvin samanlaisia. Molempien osalta tavoitteet arvioidaan kuitenkin saavutetuiksi. Kangasalan kaupungin luonnonsuojelualueiden laajennushankkeilla on edistetty ympäristön monimuotoisuutta ja Kirkkojärven ja Myllyojan vesistöjen parannustyöt ovat edistyneet. Vetovoimaisen ympäristön saavutettavuutta on parannettu lähiretkeilymahdollisuuksia lisäämällä. Ulkoilureittien laatua on parannettu ja uusia laavuja on rakennettu reittien varsille.

Matkailun ja virkistysalueiden kehittäminen

Teknisen keskuksen toiminnallisena tavoitteena on ollut myös matkailun ja virkistyksen kohdealueiden kehittäminen. Keskeisiä kohdealueita ovat olleet Sarsa, Kaivanto sekä Vehoniemi. Vehoniemenharjun maa-ainesten ottoalueen maisemoinnin ja virkistyskäytön yleissuunnitelma on tehty vuoden 2019 aikana. Muinainen Sarsa -projektiin liittyen julkaistiin "Muinainen Sarsa" -verkkotyökalu alueen matkailun ja opetuskäytön edistämiseksi. Mainittu työkalu hyödyntää sekä museoviraston että kaupungin itse tuottamaa aineistoa alueesta. Tarkastuslautakunta katsoo myös tämän tavoitteen toteutuneen hyvin.

Järviluonnon monipuolista hyödyntämistä matkailun, vapaa-ajan ja harrastamisen osalta edistävän tavoitteen osalta tarkastuslautakunta ei pysty vielä arvioimaan sen toteutumista. Tarkastuslautakunnan keräämien havaintojen perusteella vuoden 2019 aikana on uusittu vain Ruutanan venelaituri. Muiden vene- ja uimarantojen osalta ylläpitokorjausten toimenpiteet ovat vasta alkamassa. Vesaniemen ranta-aluetta koskeva kehityssuunnitelma on myös vielä työvaiheessa. Tarkastuslautakunta katsookin, että suunnitellut toimenpiteet ovat oikeansuuntaisia, mutta toteaa, että niiden toteuma-arvion tekeminen on mahdollista vasta vuoden 2020 arviointikertomuksen laadinnan yhteydessä.

5.6 Business Kangasala Oy

Business Kangasala Oy on Kangasalan kaupungin 100-prosenttisesti omistama yhtiö, jonka tehtävänä on kaupungin elinkeinopoliittinen johtaminen ja elinkeino-ohjelman toteuttaminen hyvässä yhteistyössä kaupungin kanssa. Toiminnan painopistealueena ovat erityisesti uudet elinkeinoalueet. Business Kangasala Oy:n palvelutarjonta kohdistuu laaja-alaisesti alueen yrityksiin ja alueelle suuntautuviin yrityksiin ja niiden kehittämiseen. Keskeisiksi kohderyhmiksi ja palvelualueiksi on määritelty aloittavat yrittäjät, toimivat yrittäjät, sijoittumispalvelut sekä tontit ja toimitilat. Vuoden 2019 talousarviossa Business Kangasalan toiminnalle on omistajan (kaupunki) osalta määritelty seitsemän kehittämistavoitetta, joille on määritelty myös keskeiset niitä toteuttavat toimenpiteet.

Business Kangasala Oy	
Toteuttaa palvelusopimuksen: Toteuttaa palvelusopimuksen asettamat tehtävät. Hallitus laatii ohjeistuksen ja suunnitelman, jolla palvelu voidaan toteuttaa.	●
Valmistelee ja toteuttaa elinkeino-ohjelman tavoitteet kaupungille: Yhtiö laatii uuden elinkeino-ohjelman ja tekee suunnitelman sen toteuttamiseksi kesäkuun 2019 loppuun mennessä.	●
Saarenmaa, Lamminrahka, Tarastejärvi: Saarenmaan ja Lamminrahka osalta yhtiö osallistuu suunnitteluun, profilointiin, markkinointiin ja aktiiviseen uusyrityshankintaan. Tarastejärven osalta tehdään markkinointiyhteistyötä.	●
Toiminnan vakiinnuttaminen: Hallitus on laatinut vuosikellon, organisaatio on muodostettu ja toiminnassa ja yhtiön toimintasuunnitelman valmistelu.	●
Tiivis yhteistyö yrittäjien ja yrittäjäyhdistysten kanssa: Yhtiön lanseeraus/ viestintä ja säännöllinen ja kaikille yrityksille avoin vuoropuhelu yhtiön ja yritysten välillä.	●
Matkailu: Kartoitetaan Kangasalan matkailun nykytilanne ja laaditaan kehittämissuunnitelma sekä vahvistetaan Kangasalan asemaa haluttuna matkakohteena.	●
Business Tampere: Tiivis yhteistyö	●

Business Kangasala Oy:lle asetetut toiminnalliset tavoitteet ovat kohdistuneet pitkälti yhtiön toiminnan käynnistymiseen ja toiminnan vakiinnuttamiseen. Tarkastuslautakunnan tekemän arvion perusteella Business Kangasala Oy on onnistunut hyvin yllä mainittujen toiminnallisten tavoitteiden saavuttamisen osalta.

Palvelusopimus ja elinkeino-ohjelma

Palvelusopimusta ja uutta elinkeino-ohjelmaa koskevat tavoitteet ovat tarkastuslautakunnan havaintojen perusteella toteutuneet. Kaupungin ja yhtiön välinen ostopalvelusopimus on laadittu ja yhtiö seuraa ohjelman toteutumista puolivuosittain. Sopimuksen toteutumista on viimeksi arvioitu yhtiön hallituksen toimesta 9.12.2019. Business Kangasala Oy on laatinut myös kaupungille uuden elinkeino- ja matkailuohjelma, jonka kaupunki on myös hyväksynyt toteutettavaksi.

Aluerakentamisen kärkihankkeet

Kaupungin aluerakentamisen kärkihankkeiden osalta Business Kangasala on osallistunut tavoitteen mukaisesti aktiivisesti niiden toteuttamiseen. Tarkastuslautakunnan saamien tietojen mukaan yhtiö on ollut aktiivinen toimija Lamminrahkan hankkeen ohjausryhmässä. Business Kangasala on myös määritellyt alueen tonttihintoja ja tuottanut ajantasaista markkinointimateriaalia niihin liittyen. Tontteja on pystynyt varaamaan syksystä 2019 lähtien. Saarenmaan alueen osalta yhtiö on koordinoinut brändin syntymiseen tarvittavaa verkostoyhteistyötä pyrkinyt profiloimaan alueen erottautumis- ja kilpailukykytekijöitä. Tarastenjärven osalta Business Kangasalan toimintavastuulla on ollut luoda käytäntö yritysten ohjaamiseksi alueelle.

Yhtiön toiminnan vakiinnuttaminen

Toiminnan vakiinnuttamista koskevan tavoitteen voidaan tarkastuslautakunnan arvion perusteella myös katsoa toteutuneen. Organisaation toiminta on havaintojen perusteella vakiintunut ja yhtiössä työskentelee tällä hetkellä neljä työntekijää. Yhtiöllä on voimassa oleva toimintasuunnitelma, jota päivitetään säännöllisesti ja toiminnan kokonaisuutta ohjataan myös laaditun vuosikellon avulla.

Tarkastuslautakunnan havaintojen perusteella Business Tampere Oy:lle maksettu jäsenmaksu vie tällä hetkellä merkittävän osan Business Kangasala Oy:n toimintamenoista. Tarkastuslautakunta suositteleekin, että yhteistyön osalta toteutetaan kustannus-hyöty -arviointi, jolla arvioidaan maksettujen maksujen ja saatujen hyötyjen välistä suhdetta.

Sidosryhmäyhteistyön kehittäminen

Business Kangasala on tarkastuslautakunnan arvion perusteella onnistunut hyvin edistämään myös tavoitteidensa mukaista sidosryhmäyhteistyötä. Business Kangasala on toimintavuoden aikana järjestänyt tai ollut osajärjestäjänä yli 20 yrityksille suunnatussa koulutuksessa tai tilaisuudessa. Kerätyn asiakaspalautteen perusteella koulutustapahtumista suosituin oli yli 50 osallistujaa kerännyt robotiikkaklubi. Suosituimpia tapahtumia ovat olleet Irkkufestarit sekä uusien ja uudehkojen yrittäjien illat. Yhtiön toimitusjohtaja osallistuu säännöllisesti myös paikallisten yrittäjäjärjestöjen hallitusten kokouksiin. Business Kangasalan ja Business Tampereen välinen yhteistyö on havaintojen perusteella ollut myös varsin tiivistä. Yhteistyö on pitkälti keskittynyt Lamminrahkan aluerakentamiseen liittyvään yhteistyöhön sekä yrityksille suunnattuihin koulutuksiin liittyvään yhteistyöhön.

6. HENKILÖSTÖÄ KOSKEVAT HAVAINNOT

Tässä luvussa käsitellään keskeisten avainindikaattoreiden avulla Kangasalan kaupungin henkilöstön tilaa ja kehitystä vuodelta 2019.

Kangasalan kaupunki laatii vuosittain kattavan henkilöstökertomuksen, jossa kuvataan keskeiset henkilöstön kehittämiseksi tehdyt toimenpiteet sekä esitetään seurattavien avainindikaattoreiden avulla mm. henkilöstörakenteeseen, työvoimakustannuksiin, osaamisen kehittämiseen sekä työhyvinvointiin ja työviihtyvyyteen liittyvää kehitystä. Henkilöstön tilaa koskevassa arviointiluvussa on hyödynnetty aineistona mainitun henkilöstöraportin tuottamien indikaattoreiden lisäksi tarkastuslautakunnan tekemien haastattelujen havaintoja sekä hyödynnetty yleisiä kunta-alan työntekijöitä koskevia selvityksiä vertailunäkökulman tuottamiseksi.

Henkilöstömäärän kehitys ja henkilöstörakenne

Kangasalan kaupungin henkilöstömäärä (voimassa olevat palvelusuhteet) 31.12.2019 oli yhteensä 2054 henkilöä, joista 81,9 % oli vakinaisessa työsuhteessa olevia, 17,2 % määräaikaisessa työsuhteessa olevia sekä 0,8 % työllistettyjä tai oppisopimussuhteisia. Kaupungin kokonaishenkilöstömäärä laski vuoteen 2018 verrattuna seitsemällä henkilöllä.

	Yhteensä	%-osuus	Muutos edelliseltä vuodelta
Vakinaiset	1684	81,9 %	-11
Sijaiset	267	13,0 %	+20
Muut määräaikaiset	86	4,2 %	-7
Työllistetyt	12	0,6 %	-10
Oppisopimussuhteiset	5	0,2 %	+1
Yhteensä	**2054**		**-7**

Yllä olevaan taulukkoon liittyen tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota erityisesti sijaisten määrän kasvuun. Sijaisten määrä oli viime vuoteen verrattuna kasvanut 20 henkilöllä ja sijaismäärärahojen ylittymistä oli tapahtunut erityisesti sosiaali- ja terveyskeskuksessa sekä sivistyskeskuksessa.

Alla olevassa taulukossa on esitetty Kangasalan kaupungin henkilöstörakenne vuosilta 2018 ja 2019. Suurin osa henkilöstöstä sijoittuu yli 40-49 sekä 50-59 vuoden ikäkategorioihin. Alle 50-vuotiaiden osuus kokonaishenkilöstömäärästä on noin 59 % ja vastaavasti yli 50-vuotiaiden osuus on noin 41 %. Vuoteen 2018 verrattuna henkilöstön keski-ikä nousi 0,2 vuotta. Vuonna 2019 eläketapahtumien kokonaismäärä oli 59 ja keskimääräinen eläkeikä oli 59,5 vuotta. Vanhuuseläkkeelle jääneiden henkilöiden keski-ikä oli 64,5 vuotta (2018, 64,0 vuotta).

	LUKUMÄÄRÄ	
	2018	2019
ALLE 30	194	207
30-39	430	422
40-49	589	564
50-59	633	601
60-64	196	225
65 JA YLI	19	35
KESKI-IKÄ	45,6	45,8

Henkilöstön hyvinvointi

Alla olevaan taulukkoon on koottu palvelukeskuksittain Kangasalan kaupungin henkilöstön sairauspoissaoloprosentteja vuosilta 2016-2019. Kuten taulukosta käy ilmi, on keskimääräisten sairauspoissaoloprosenttien suuruus lähtenyt koko henkilöstön osalta hienoiseen nousuun vuoden 2017 jälkeen. Eroa vuoteen 2017 voidaan pitää kohtuullisen suurena (0,69 prosenttiyksikköä). Selkeimmin käänne heikompaan on ollut nähtävissä sivistyskeskuksen ja teknisen keskuksen alueilla.

Sivistyskeskuksen palvelualueen tarkemman tarkastelun perusteella voidaan todeta, että toimialan sairauspoissaoloprosentin nousu kohdistuu erityisesti opetuksen palvelualueelle. Teknisen keskuksen osalta sairauspoissaolot kasvoivat kaikilla palvelualueilla, mutta erityisesti poissaolot lisääntyivät ateria- ja siivouspalveluissa.

VUOSI	STRATEGINEN JOHTO	SOSIAALI- JA TERVEYSKESKUS	SIVISTYSKESKUS	TEKNINEN KESKUS	YHTEENSÄ
2016	7,73 %	5,82 %	5,30 %	3,39 %	5,72 %
2017	6,77 %	6,67 %	4,35 %	5,68 %	5,67 %
2018	6,98 %	6,51 %	4,94 %	4,57 %	5,80 %
2019	2,38 %	6,67 %	5,39 %	8,57 %	6,36 %

Kunta-alan sairauspoissaolojen laajempaa seurantaa toteutetaan Työterveyslaitoksen joka toinen vuosi toteuttamassa Kunta10-selvityksen avulla. Vuonna 2018 toteutetun selvityksen perusteella kunta-alan työntekijöiden keskimääräinen sairauspoissaolopäivien lukumäärä / HTV oli 17,0. Tähän laajempaan, isoja ja keskisuuria kaupunkeja sisältävään aineistoon verrattuna, Kangasalan kaupungin kokonaistilanteen voidaan todeta olevan toistaiseksi hieman parempi, sillä vastaava tunnusluku Kangasalan kaupungin osalta oli vuonna 2019 16,34. Kangasalan kaupungin vuoden 2019 henkilöstökertomuksessa kuitenkin todetaan, että sairauspoissaolojen määrä on kääntynyt laskuun vuoden 2020 alussa. Raportointijärjestelmän mukaan koko kaupungin osalta sairauspoissaoloprosentti on laskenut helmikuussa 2020 5,62 prosenttiin, mikä on yli 0,5 prosenttiyksikköä vähemmän kuin vuoden 2019 lopussa.

Kangasalan kaupunki ei ole toteuttanut vuonna 2019 koko henkilöstöä koskevaa työhyvinvointikyselyä, sillä se toteutetaan vain joka toinen vuosi. Kangasalan kaupungin henkilöstökertomuksessa (2019) todetaan, että vuoden 2018 kyselyn tulosten perusteella työyksiköt valitsivat omat työhyvinvoinnin kehittämiskohteet. Kehittämiskohteet liittyivät yhteisöllisyyden ja yhteistyön, hyvän työilmapiirin lisäämiseen/ylläpitoon, kiireen/riittämättömyyden tunteen vähentämiseen, työn hallinnan tunteen lisäämiseen, työssä jaksamisen tukemiseen, asiakaspalautteen keräämiseen ja asiakaspalvelun parantamiseen sekä erilaisiin tiedonkulkuun ja vuorovaikutuksen lisäämiseen liittyviin toimiin. Kehittämistoimenpiteiden etenemistä ja toteutumista on seurattu syksyllä 2019 ja suunnitellut toimenpiteet ovat toteutuneet varsin hyvin. Vuonna 2020 toteutettava seuraava työhyvinvointikysely tulee sisältämään Covid-19 -epidemian vaikutukset työhyvinvointiin ja työssäjaksamiseen.

Henkilöstön hyvinvointia koskevan arvioinnin osalta tarkastuslautakunta toteutti sähköisen kyselyn pääluottamushenkilöille huhtikuussa 2020. Kyselyssä pääluottamushenkilöitä pyydettiin arvioimaan, miten hyvin henkilöstön hyvinvointia koskevat toiminnallisten tavoitteet olivat toteutuneet. Keskeisiä toiminnallisia

tavoitteita olivat johtamisen ja esimiestyön kehittäminen, työhyvinvointiin ja työssä jaksamiseen panostaminen sekä henkilöstöhallinnon sähköisten prosessien kehittäminen.

Pääluottamushenkilöiden näkemysten mukaan toiminnallisten tavoitteiden osalta on vuoden 2019 aikana edistytty kohtuullisen hyvin, vaikkakin useampi pääluottamushenkilö toi esiin sen, että toimenpiteet ovat vielä kesken ja niiden tulosten ja vaikutusten mittaaminen edellyttää vielä aikaa. Erityisen haasteelliseksi koettiin se, että muutoksessa olevien palvelualueiden henkilöstön työkuorma on selvästi lisääntynyt ja tämä näkyy myös sairauspoissaolojen määrän kasvuna. Pääluottamushenkilöiden näkemysten mukaan johtamisen ja esimiestyön kehittämiseen sekä koko henkilöstön työhyvinvointiin on selkeästi kuitenkin satsattu enemmän vuoden aikana ja tähän tulee kiinnittää huomiota myös jatkossa erityisesti arjen työssä – ei niinkään pelkkiä luentoja ja kursseja pitämällä. Esimiestyön ja johtamisen kehittämisessä tulisi pääluottamushenkilöiden näkemyksen mukaan panostaa jatkossa myös keskijohdon ja lähiesimiestyön yhteen nivomiseen sekä ennen kaikkea ruohonjuuritason esimiestyöhön.

7. KESKEISET JOHTOPÄÄTÖKSET JA TOIMENPIDESUOSITUKSET

Tässä arviointiraportissa on esitetty eri teemoja käsittelevien lukujen alla tarkastuslautakunnan tekemiä keskeisiä havaintoja ja niiden pohjalta laadittuja johtopäätöksiä ja toimenpidesuosituksia. Tähän yhteenvetolukuun tarkastuslautakunta on koonnut niistä keskeisimpiä.

Johtopäätös 1: Kaupungin talouden osalta tarkastuslautakunta toteaa, että talousarvion ennakointi- ja toteutusprosessi on ollut haastavaa vuoden 2019 osalta. Vuonna 2019 talousarvioon jouduttiin tekemään useita merkittäviä muutoksia vuoden aikana. Keskeisiä muutoksia aiheuttaneita tekijöitä olivat mm. verotuloarvion pienentäminen sekä käyttötalouteen tehdyt muutokset. Palvelukeskuksista eniten muutoksia talousarvioon jouduttiin tekemään sosiaali- ja terveyskeskuksen osalta.

Suositus 1: Tarkastuslautakunta suosittelee, että talousarvion tarkempaan laadintaan ja laadukkaampaan ennakointiin kiinnitetään edelleen enemmän huomiota. Korona-kriisin vaikutukset kaupungin talouteen ovat vielä toistaiseksi epäselviä, mikä omalta osaltaan edellyttää tarkempaa talousarvion laadintaprosessia. Huomioitavaa on myös se, että jos vuoden aikana huomataan talousarvion perusteiden oleellisesti muuttuneen, niin muutosesitykset valtuustolle laaditaan ajoissa.

Johtopäätös 2: Kaupunkistrategiaa toimeenpanevien vuosittaisten toiminnallisten tavoitteiden osalta tarkastuslautakunta toteaa johtopäätöksenä, että monelta osin toiminnalliset tavoitteet on määritelty puutteellisesti eikä niiden toteutumisen arviointia varten ole palvelukeskuksissa laadittu riittävän selkeitä seurantamittareita. Keskeinen haaste asetetuille tavoitteille näyttää olevan se, että niitä on yksinkertaisesti liikaa. Liian monien tavoitteiden olemassaolo vaikeuttaa palvelukeskusten ja muiden toimijoiden kykyä tuottaa tavoitteiden toteutumista seuraavaa indikaattoritietoa, mikä johtaa siihen, että tavoitteen toteutuminen jää monelta osin täsmentymättömäksi ja epäselväksi.

Suositus 2: Tarkastuslautakunta suosittelee, että kaupunginhallitus jatkaa toiminnan tavoitteiden kehittämistä. Päämääränä tulisi olla kaupunkikonsernin ja eri palvelukeskusten tavoitteiden selkeyttäminen sekä niiden seurannan ja arvioinnin parantaminen. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan kehittämistyön tulisi:

- lisätä eri palvelukeskusten ja muiden toimijoiden kykyä laatia/määritellä keskeiset toiminnan tavoitteet, joiden avulla valtuuston hyväksymän strategian painopisteitä toteutetaan.

- lisätä eri palvelukeskusten kykyä määritellä nykyistä selkeämmin tavoitteiden toteutumista seuraavia indikaattoreita ja toteumatietoja kerääviä seurantamenetelmiä. Tavoitteiden toteutumista seuraavan monitorointitiedon tulee olla nykyistä selkeämpää ja läpinäkyvämpää, jotta tarkastuslautakunta ja palvelukeskukset itsessään pystyvät arvioimaan tehtyjen toimenpiteiden tuloksena syntyviä tuloksia ja vaikutuksia.

Johtopäätös 3: Kaupungin aluerakentamisen kärkihankkeet ovat tarkastuslautakunnan arvioinnin perusteella edenneet vuoden 2019 aikana hyvin ja suunnitelmien mukaisesti. Korona-epidemian johdosta muuttunut ja ennakoimaton toimintaympäristö edellyttää kuitenkin tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan myös kärkihankkeisiin liittyvien riskien huolellisempaa ja yksityiskohtaisempaa tarkastelua.

Suositus 3: Lamminrahkan, Saarenmaan ja Tarastenjärven kärkihankkeet ovat olennaisia kaupungin kasvustrategian toteuttamiseksi. Korona-epidemian aiheuttamasta toimintaympäristön suuren epävarmuuden takia tarkastuslautakunta suosittelee, että kärkihankkeiden toteutumisen osalta tehdään mahdollisimman pian kattava riskiarviointi. Arvioinnissa tulisi tarkastella kärkihankkeiden etenemismahdollisuuksia, eri toimijoiden kanssa tehtävään yhteistyöhön liittyviä riskejä ja tehdä myös riskiarviointi kaupungin talouden näkökulmasta.

Johtopäätös 4: Tarkastuslautakunnan arvioinnin perusteella Business Kangasala Oy:n toiminta on lähtenyt hyvin käyntiin ja käynnistysvaiheeseen määritellyt toiminnalliset tavoitteet ovat toteutuneet hyvin. Tarkastuslautakunnan havaintojen perusteella Business Tampere Oy:lle maksettu jäsenmaksu vie tällä hetkellä merkittävän osan Business Kangasala Oy:n toimintamenoista.

Suositus 4: Tarkastuslautakunta suosittelee, että yhteistyön osalta toteutetaan kustannus-hyöty -arviointi, jolla arvioidaan maksettujen jäsenmaksujen ja saatujen hyötyjen välistä suhdetta. Arvioinnin avulla pystyttäisiin selkeämmin ja läpinäkyvämmin tuomaan esiin jäsenmaksujen vastineena saatavia hyötyjä ja tuottamaan tietoa myös poliittisille päätöksentekijöille.

8. ALLEKIRJOITUKSET JA ESITYS VALTUUSTOLLE

Tarkastuslautakunta jättää arviointikertomuksen vuodelta 2019 valtuuston käsiteltäväksi. Tarkastuslautakunta esittää, että valtuusto pyytää arviointikertomuksessa julkituoduista havainnoista, johtopäätöksistä ja suosituksista vastaukset kaupunginhallitukselta ennen talousarviokäsittelyä. Kaupunginhallituksen käsittelyn jälkeen vastaukset tulee toimittaa tiedoksi valtuustolle ja tarkastuslautakunnalle.

Kangasalla 19. päivänä toukokuuta 2020

Tommi Rönö
puheenjohtaja

Sina Isokallio
varapuheenjohtaja

Harri Hanweg
jäsen

Annina Airola
jäsen

Sari Uskalinmäki
jäsen

Harri Kekki
jäsen

Iikka Nikkinen
jäsen